

A helytörténeti munka és a könyvtárak

Az Országos Népművelési Tanács gondozásában figyelemreméltó kiadvány foglalja össze az *Országos Helytörténeti Bizottság* feladatait a helytörténeti munka eddigi tapasztalatainak tükrében. Szerzője, *Székelgy György* azokat a tényezőket ismerteti, melyek e bizottság létrehívását immár halaszthatatlanná tették. A kiterjedt és egyre szerteágazóbb helytörténeti kutatás és széles körű publikációs tevékenység, az ezekre támaszkodó helytörténeti ismeretterjesztő munka tartalma, módszerei, szervezeti keretei, értékelése gyakran *ellentmondásosak*, néha teljesen szembenálló nézeteket tükröznek. A helytörténetet *kutatók tábora hasonlóképpen sokrétű*. Hivatásos történészek s a nemes értelemben vett műkedvelő történéskutatók, köztük tanárok, muzeológusok, de műszakiak, jogászok, tanácsi dolgozók is szorgalmas művelőivé váltak a helytörténeti kutatásnak. (Könyvtárosok nem volnának köztük?) Foglalkozásuk, történeti szakképzettségük különböző szintje azonban máris magában rejti történetiszemléletük, kutatási módszereik stb. különbözőségét. Bonyolítja a helyzetet, hogy a történettudomány éppen napjainkban gazdagodik a komplex módszerekből adódó legkülönfélébb ágazatokkal, s teremt gyümölcsöző munkakapcsolatot a legkülönbözőbb tudományágakkal és művelőkkel. Így a helytörténeti kutatók tábora a néprajz, a népnyelv, a népzene bűváraival, a munkásmozgalom-történet, a falutörténet és a szociográfia kutatóival is bővült. Kétségtelen, hogy e csoportok bekapcsolódása a helytörténeti munkába nemcsak színesebbé teszi azt, hanem egyenesen nélkülözhetetlen. E sokarcú tábor léte azonban csak aláhúzza az Országos Helytörténeti Bizottság egyik fontos feladatát, miszerint emelni kell a helytörténészek történettudományi műveltségét, elméleti és módszertani felkészültségét.

A beszámolóból képet kaphatunk a helytörténeti kutatómunka vidéki szervezeteiről, kezdeményezéseiről, s tudományos bázisairól (pl. az ELTE új- és legújabbkori magyar történet tanszéke, az Állam- és Jogtudományi Kar statisztikai tanszéke). Beszámol továbbá a helytörténet művelése nyomán keletkező *lokálpatriotizmus* helyes vagy éppen negatív elemeit tartalmazó vonásairól s több olyan tényezőről, mely a bizottság létrehozását, elvi irányító s koordináló munkáját indokolja.

A beszámoló összefoglalja azokat az elvi, módszertani és szervezési feladatokat, amelyek a bizottságra hárulnak. Ez felőleli többek között az *intézményekkel való együttműködés*, a szakmai ellenőrzés, a publikációs lehetőség megteremtésének kérdéseit. Gazdag, érdekes program bontakozik ki, helyes szemlélettel, megvalósítható célkitűzésekkel. Egy dologgal azonban feltétlenül vitatkoznunk kell. Szakmai elfogultság nélkül állíthatjuk, hogy ez a munka sem jelzi azt a szerepet, amelyet ebben a rendkívül szerteágazó s annyi intézményt s tudományágot magában foglaló mozgalomban a *könyvtáraknak* jelentőségükhöz és lehetőségeikhez mérten *be kell tölteniök*. Ez sajnálatosan meglátászik a közelmúlt honismereti-helytörténeti gyakorlatában is, annak ellenére, hogy több helyen szinte kizárólagosan a könyvtárak a gondozói a helyismereti munkának. *A kiadvány nem tesz említést a könyvtárak eddigi helytörténeti tevékenységéről*, s bár általában fontosnak tartja a könyvtárak tevékenységét, de *feladataikat nagyon szűkkeblűen határozza meg*. Ez annál is feltűnőbb, mert sok könyvtár már most túllépett az itt vázolt helytörténeti munkakereteken. Vitatkozni lehet azon is, vajon a honismereti kluboknak kell-e képezniük a helytörténeti kutatás és ismeretterjesztés bázisát? (5.1.) E klubok vitathatatlanul fontos szerepet tölthetnek be mind a gyűjtés, mind az ismeretterjesztés munkájában, de *szakirodalmi* — s így lényegében működési — *bázisuk csak könyvtár vagy múzeum, esetleg levéltár lehet*. Semmiképpen nem mondhatnak le a könyvtárak szervezési segítségéről s olvasótáboráról. Másutt utalás történik (8.1.) a helytörténeti munkára háruló gyakorlati feladatokra. Ennek megfelelően a településtervezés, a község- és városfejlesztés jó tervezése nem nélkülözheti a helytörténeti kutatások eredményeit s a helyi lakosság tudatára kifejtett ösztönző, mozgósító hatását. *Csak városágos intézmények*, tehát könyvtárak, múzeumok, levéltárak válhatnak e munka bázisaivá s a helytörténeti bizottságokkal, klubokkal, esetenként a tömegszervezetekkel együttműködve fejthetnek ki a helyi feladatokhoz igazodó helytörténeti ismeretterjesztő tevékenységet, s adhatnak rendszeres és átfogó, sokoldalú tájékoztatást a helyi közigazgatási szerveknek feladataik, építő és tervező munkájuk elvégzéséhez. Ez a tevékenység enyhítené azt a vádat is, amely szerint a helytörténeti munka túlságosan egyoldalúan a múltba néz, nem segíti a jelen feladatainak megoldását, s ezért előtérbe kerülése nem indokolt. Kétségtelen, hogy az Országos Helytörténeti Bizottság feladatainak e gyűjtménye az adott terjedelemben talán nem térhetett ki megfelelő részletességgel minden tennivalóra, de sok jelenség figyelmeztet: a könyvtárak figyelemreméltó munkájuk ellenére a helytörténeti munkának csaknem perifériáira szorultak.

Csomor Tibor